

Forberedelse til båtførerkurs

TRYGGOMBORD

- Båtførerprøven - VHF sertifikat -

Sjøvettreglene

1. Tenk sikkerhet.

Kunnskap og planlegging reduserer risikoen og øker trivselen.

2. Ta med nødvendig utstyr.

Utstyret må holdes i orden og være lett tilgjengelig.

3. Respekter vær og farvann.

Båten må bare benyttes under egnede forhold.

4. Følg Sjøveisreglene.

Bestemmelsene om vikeplikt, hastighet og lanterneføring må overholdes.

5. Bruk redningsvest eller flyteplagg.

Det er påbudt med godkjent flyteutstyr til alle om bord.

6. Vær uthvilt og edru.

Promillegrensen er 0,8 når du fører båt.

7. Vis hensyn.

Sikkerhet, miljø og trivsel er et felles ansvar.

Innhold

Båtførerbevis.....	4
Testen	4
<i>Tilrettelagt prøve.....</i>	<i>4</i>
Lover og regler	5
<i>Vikeplikt.....</i>	<i>5</i>
Førers minstealder	5
<i>Unntak: Konkurranseskjøring</i>	<i>5</i>
Pensum til båtførerprøven	7
1. Sjømannskap	7
2 Lover og regler.....	8
3 Navigasjon og kartlesing	10
4 Spesielt viktige emner	10
4.1 Sjømerker – i kartet og i virkeligheten	10
4.2 Symboler i kartet.....	10
4.3 Sjøveisregler: Hvem skal holde av veien?.....	11
4.4 Lanterner og flagg.....	11
4.5 Lover og regler	11
4.6 Nødsituasjoner	11
4.7 Godt sjømannskap.....	11
Når du skal ut å seile	11
<i>Planlegging</i>	<i>12</i>
<i>Pass farten</i>	<i>12</i>
<i>Hold god avstand.....</i>	<i>12</i>
<i>Stabilitet.....</i>	<i>12</i>
<i>Dødmannsknappen.....</i>	<i>12</i>
<i>Tauing.....</i>	<i>12</i>
<i>Beskyttelse av havmiljøet.....</i>	<i>13</i>
Motor	13
<i>Bunkring.....</i>	<i>13</i>
Nød	14
Utstyr	14

Forebygging og bekjempelse av brann	14
<i>Forebygging</i>	14
<i>Brannbekjempelse</i>	15
Nød- og oppmerksomhetssignaler.....	15
Mann overbord (MOB).....	16
Lanterner	16
<i>Spesiell lanterneføring</i>	16
Lyd- og lyssignaler	17
Knoper og stikk	18
<i>Dobbel halvstikk</i>	18
<i>Pålestikk</i>	18
<i>Båtsmannsknop</i>	18
<i>Flaggstikk</i>	18
Oppgaver	19

Båtførerbevis

Sertifikat for å kunne føre fritidsbåt under 15 meter (49.21 fot). Gjelder personer født 1.1.1980 eller senere og som skal føre båt med mer enn 25 hk (19 kW) eller over 8 meter lengde (26.25 fot). Kvalifikasjonsbevis utstedt i annen EØS-stat, er gyldig i samsvar med bevisets innhold.

I dag er det firmaet [Norsk Test AS](#) som utsteder båtførerbevis på oppdrag fra Sjøfartsdirektoratet. Dette gjelder også for de som har et gammelt slitt bevis som de vil fornye.

Har du mistet båtførerbeviset kan [Norsk Test AS](#) finne ut om du ligger inne i databasen. Denne kan være noe mangelfull, spesielt for de som tok prøven lang tid tilbake. Ligger du ikke i databasen, men har tatt båtførerprøven, må du kunne dokumentere dette for å få utstedt beviset. Alle henvendelser rundt dette rettes til [Norsk Test AS](#). Båtførerprøven består av en teoretisk prøve etter retningslinjer fastsatt av Sjøfartsdirektoratet. Prøven kan avlegges av personer som har fylt 14 år, men du vil ikke få utstedt Båtførerbevis før du er 16 år. Ved avlagt prøve skal kandidaten umiddelbart få bekreftet resultatet skriftlig. En kandidat som ikke består båtførerprøven kan tidligst avlegge ny prøve etter 14 dager.

Testen

Båtførerprøven har 50 spørsmål fordelt på 4 emner og krever 80 % i totalt resultat, og over 80 % i det emne som dekker spesielt viktig kunnskap for å bestå Båtførerprøven. Innholdet i emnene står i pensum til Båtførerprøven (se side 7-11) som kunnskap båtføreren absolutt må ha for å kunne føre en båt med minimum av sikkerhet. Prøven trekker etter et definert oppsett, slik at ingen får en identisk båtførerprøve.

Kandidaten får utdelt utsnitt av sjøkart, og kan benytte følgende hjelpemidler under prøven: kalkulator (ikke mobiltelefon) linjal og/eller parallellforskyver, blyant og penn.

Tilrettelagt prøve

Dersom kandidaten har behov for særlig tilrettelegging, må dette opplyses om ved oppmelding. For personer som har behov for særlig tilrettelegging kan det gis 20 minutter ekstra tid. I særlige tilfeller kan Norsk Test, etter søknad, avgjøre om båtførerprøven kan avlegges muntlig. Muntlig prøve innebærer at spørsmål og svaralternativ blir opplest til kandidaten av testleder eller utpekt person.

lover og regler

Det er viktig å sette seg inn i de sentrale reglene som gjelder på sjøen, både for din egen og andres sikkerhet. På nettsiden til Lovdata ligger blant annet ["Lov om fritids- og småbåter"](#) (Småbåtloven) og ["Forskrift om forebygging av sammenstøt på sjøen"](#) (Sjøveisreglene)

Vikeplikt

Motorbåter har vikeplikt for seilfartøyer, og begge har vikeplikt for nyttefartøyer. Om man er på motsatt kurs skal begge vike til styrbord så de kan passere hverandre på babord side. Om man er på kryssende kurser skal det fartøyet holde av veien som har det andre på sin styrbord side. Seilbåten som har vinden inn om babord viker for den seilbåten som har vinden inn om styrbord. Om begge har vinden inn på samme side skal seilbåter som er i lo (nærmest der vinden kommer fra) for vinden vike for de som er i le for vinden.

Førers minstealder

Fører skal være fylt 16 år dersom fritidsbåten: kan oppnå større hastighet enn 10 knop (18,5 km/t) ved motordrift, eller har motor med større ytelse enn 10 HK/7,5 kW.

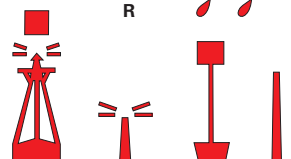
Unntak: Konkurranseskjøring

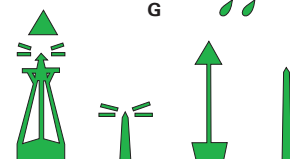
Personer som har fylt 13 år kan føre fritidsbåt som nevnt i forrige avsnitt i organisert trenings- eller konkurranseskjøring når:

- trenings- eller konkurranseskjøring foregår på bane godkjent av vedkommende myndighet,
- banen er tilfredsstillende merket,
- føreren har gjennomgått sikkerhetsopplæring under kontroll av leder autorisert i henhold til internasjonale konkurranseregler,
- fritidsbåten er utstyrt og utrustet i henhold til internasjonale konkurranseregler, og
- trenings- eller konkurranseskjøring arrangeres av norsk båtforening med minst 50 medlemmer.

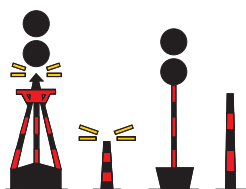
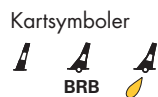
Ansvarlig organisasjon eller arrangør skal i god tid før trenings- eller konkurranseskjøringen begynner melde fra til lokal politimyndighet og på anmodning dokumentere at sistnevnte punkter er tilfredsstillt.

LATERALMERKER (Sideavmerking)

 Kartsymboler

 Sjøkartsymbol
 som viser merkingens
 hovedretning

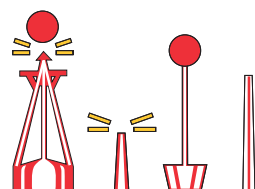
 Kartsymboler

FRITTLIGGENDE GRUNNER/ FARER

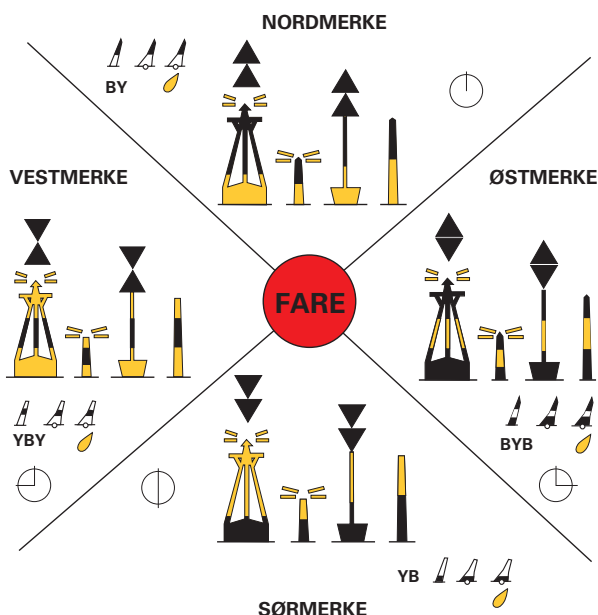

 Kartsymboler
 BRB

 Seilbart farvann rundt
 grunnen eller faren.

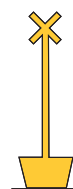
SENTERLEDSMERKER

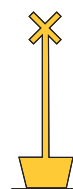
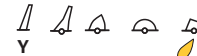

 Kartsymboler
 RW
 Seilbart farvann rundt hele
 merket. Markerer ikke farer.
 Brukes oftest for å markere
 midten av en kanal eller
 separasjonsone.

KARDINALMERKER (Kompassmerking)

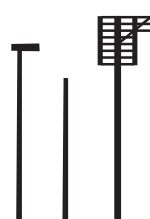

SPECIALMERKER

 Brukes til å markere områder med
 begrensninger i ferdsel, f.eks. anleggs-
 områder og badeplasser. Maskin-
 drevne fartøy eller seilfartøy (herunder
 seilbrett) har ferdselsforbud innenfor
 slike merkebøyer og 5 knops hastig-
 hetsbegrenset sone i 50 meters av-
 stand fra steder hvor bading pågår.

 Kartsymboler
 Y

FASTE MERKER

 Jernstang m/ topmerke
 Båke
 Varde
 Jernsøyle
 Markerer småskjær og grunnere
 bår. Viseren peker mot sikkert
 farvann. Ved jernstenger uten
 viser må man se nøye etter i
 kartet hvordan jernstangen er
 plassert i forhold til grunnen.

INTERNASJONALE FORKORTELSER AV FARGER: R - Rød / G - Grønn / W - Hvit / Y - Gul / B - Sort

 FEIL VED SJØMERKER ELLER FYRLYKTER MELDES TIL: NASJONAL KOORDINATOR FOR NAVIGASJONSVARSLER
 Tlf.: 22 42 23 31, Hele døgnet, e-post: navco@kystverket.no

Pensum til båtførerprøven

1. Sjømannskap

2. Lover og regler

3. Navigasjon og kartlesing

4. Spesielt viktige emner

1. Sjømannskap

Kandidaten skal ha kunnskap om:

- a) Egnet sikkerhetsutrustning i fritidsbåter og riktig bruk av det
 - flyteutstyr
 - dødmannsknapp
 - ombordstigningsanordning
 - drivanker
 - lydsignalapparat
 - brannslukkingsapparat
 - nødraketter, bluss og andre hjelpemidler for nødsignalisering
- b) brannfare, brannårsaker, brannslukking og forholdsregler for å forhindre brann
 - bensindamp
 - propansystemer
 - betydning av oksygen
- c) bruk av SRC (VHF) og mobiltelefon på sjøen
 - VHF kanal 16 og DSC
 - kystradiostasjonenes telefonnummer: 120
 - rekkevidde, muligheter og begrensninger ved SRC/VHF og mobiltelefon
- d) forholdsregler, nødsituasjoner, varsling, redningstjenesten med mer
- e) assistanse og slep
- f) at forskjellige båttyper kan ha forskjellig bruksområde
 - konstruksjonskategorier (CE) – for fritidsfartøy A, B, C, D
- g) betydningen av riktig trim, tilstrekkelig stabilitet og avpasset motorstyrke
- h) betydningen av ikke å overbelaste båten
 - fribord, dypgående, stabilitet og lasteevne

- i) betydningen av godt vedlikehold av båt, motor, rigg og utstyr
 - drivstoffsystem, kjølesystem, smøreolje
- j) regler for sikker og forsvarlig fortøyning, samt arrangement av dregg/anker
- k) viktige miljøhensyn slik som utslipp, reservater, nasjonalparker, forsøpling og støy
- l) ansvarsforhold og forsikringsmuligheter
- m) førstehjelp
 - BLÅS (bevissthet, luftveier, åndedrett, sirkulasjon)
 - HLR (hjerte- lungeredning)
 - behandling av indre/ytre blødninger
 - nedkjøling (hypotermi)
 - førstehjelpstiltak ved høyenergiskader
- n) meteorologiske forhold
 - vær og vind
 - sjøforhold
 - siktforhold
- o) sikkerhet i forbindelse med vannsportsaktiviteter
- p) farer forbundet med høy fart
 - høyhastighetsnavigasjon
 - forsinkelse ved bruk av elektronisk utstyr
 - innsnevret syn, tunnelsyn
 - forsvarlig avstand til land
 - risiko og konsekvenser
- q) godt sjømannskap
 - sjøvetreglene
 - holdninger til sjøs og respekt for andre brukere av farvannet
 - egen adferds betydning for andres sikkerhet og trivsel

2 Lover og regler

Kandidaten skal ha god kunnskap om Sjøveisreglenes avsnitt om:

- a) regler for styring og seilas
 - vikeplikt mellom motorbåter

- vikeplikt mellom motorbåt og seilbåt
- vikeplikt for nyttetraffikk
- vikeplikt mellom seilbåter
- trafikkseparasjonssystem

b) lanterner og signalfigurer

- lanterner på stor og liten motorbåt
- lanterne på robåt
- lanterner på seilfartøy
- signalflagg A – jeg har dykker nede
- lanterne og dagsignal for sleping

c) utstyr for lydsignaler – regel 33

d) manøver- og varselsignaler – regel 34 (a) og (b)

e) lydsignaler under nedsatt sikt – regel 35 (a) og (i)

f) nødsignaler – vedlegg IV

g) regler for norske farvann - regel 43, 44, 45 og 54

Kandidaten skal ha kunnskap om:

h) de viktigste bestemmelser i lover og forskrifter som gjelder for fritidsbåter:

- lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven)
 - o §§ 1, 22, 23, 27, 32, 33, 35 og kapittel 5
- lov om friluftslivet (friluftsloven)
 - o §§ 1 – 9
- lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven)
- forskrift 24. februar 1983 nr. 624 om begrenset fart ved passering av badende
- forskrift 15. desember 2009 nr. 1546 om fartsbegrensninger i sjø, elv og innsjø
- forskrift 08. mai 1995 nr. 409 om flyteutstyr om bord på fritidsfartøy
- forskrift 15. juni 2001 nr. 634 om forenklet forelegg i fritids- og småbåtsaker
- forskrift 21. juni 2013 nr. 701 om bruk av vannscooter og lignende
- forskrift 20. oktober 1983 nr. 1580 om sikringstiltak for gassfyrte anlegg m.m.
- forskrift 20. desember 2004 nr. 1820 om produksjon og omsetning av fritidsfartøy
 - CE-merking
 - produsentskilt

- CIN kode (skrognummer)
- brukerhåndbok
- samsvarserklæring (vedlegg 16)
- teknisk dokumentasjon (vedlegg 14)

3 Navigasjon og kartlesing

Kandidaten skal ha kunnskap om:

- a) seilasregler ved bruk av fyr, lykter og faste- og flytende sjømerker, herunder ha kjennskap til IALA systemet (kardinal-, lateral-, spesial- og senterleiemerke, frittliggende fare)
- b) kartets oppbygging, symbolbruk og kartdatum
- c) kompassets funksjonsmåte
- d) hva som forårsaker deviasjon og misvisning, og hvordan man tar hensyn til dette
- e) muligheter og begrensninger med elektroniske navigasjonshjelpemidler (GPS, elektroniske kart og applikasjoner/programmer på telefon og nettbrett)
- f) generelt om strøm og tidevann

Kandidaten skal gjennom praktiske beregninger vise at han/hun:

- g) kan orientere seg i kartet ved bruk av kompass og GPS-koordinater
- h) kan orientere seg i kartet ved bruk av fyr, lykter og landemerker
- i) kan beregne hastighet og seilt distanse

4 Spesielt viktige emner

Følgende er kunnskap det er forventet at båtføreren skal kunne for å føre en båt med minimum av sikkerhet. Spørsmål om denne kunnskapen vil under båtførerprøven bli vektlagt mer enn andre emner.

4.1 Sjømerker – i kartet og i virkeligheten

- stake eller båke med peker
- kardinal- og lateralsystemet
- spesialmerker

4.2 Symboler i kartet

- skvalpeskjær, grunner, broer, kabel, rørledninger og luftspenn
- sektor og karakterer på fyrlykter

4.3 Sjøveisregler: Hvem skal holde av veien?

- to motorbåter har kryssende kurser
- motorbåt og seilfartøy har kryssende kurser
- seil- og motorfartøy har kryssende kurs med ferge/frakteskip i trangt farvann
- sjøveisregel 43 og 44

4.4 Lanterner og flagg

- lanterneføring for motorbåt og seilbåt
- signalflagg A – jeg har dykker nede

4.5 Lover og regler

- promillegrenser til sjøs
- regler for bruk av flyteutstyr

4.6 Nødsituasjoner

- kystradiostasjonens nummer 120
- VHF kanal 16

4.7 Godt sjømannskap

- farer forbundet med høy fart
- sjøvettreglene

Når du skal ut å seile

Man skal både kjenne båtens muligheter og dens begrensninger. Før man starter et seilas, skal man sørge for at:

- alt er stuet og forsvarlig fastgjort
- det er tilstrekkelig med drivstoff + reserve
- passasjerer og ting er fordelt hensiktsmessig i båten med tanke på stabilitet
- det er redningsvester til alle om bord. Om båten er under 8 meter skal alle være iført redningsvest når de oppholder seg ute på båten i fart
- redningsmateriellet er på plass og i orden

Planlegging

Sjekk alltid værmeldingene før du drar, og fortell alltid noen på land om hvor du skal, hvilken båt du skal seile i, hvem du skal ha med deg osv.

Pass farten

Ta hensyn til passasjerene ombord samt til båtens evne til å seile i det aktuelle området, men ta også hensyn til andre som ferdes på eller under vannet. Det er vanligvis en fartsgrense på 5 knop i havneområder.

Hold god avstand

En tommelfingerregel kan være at man avleser sin hastighet i knop, og så holder minst den dobbelte avstand i meter. Seiler man i f.eks. 15 knop bør avstanden til andre båter være minst 30 meter. Er farten 20-25 knop eller mere er det en god idé å holde tre ganger avstanden i meter. Hold minst 300 meters avstand til dykkere.

Stabilitet

Det er viktig med god stabilitet i båten, og at vektfordelingen justeres under seilasen om det er nødvendig. God stabilitet får man ved å plassere tunge ting lavt i båten. Om du er i en liten båt, må passasjerene sitte slik at det blir lik vekt over hele båten. Sørg for å lense båten (tømme båten for vann) hver gang det er nødvendig. Væske som flyter fritt i båten fører til dårlig stabilitet.

Dødmannsknappen

I hurtiggående båter har man ofte en rød "telefonledning" med som kalles for dødmannsknappen. Den ene enden er festet til stoppknappen til motoren og den andre enden skal man feste til seg selv (rundt håndleddet, i vesten, i en beltespenne eller lignende). Dette er en sikkerhet for deg som båtfører fordi den stanser motoren hvis du faller i vannet.

Dødmannsknappen brukes når man er alene, eller når man er eneste voksen.

Tauing

Skal man taue en annen båt er det viktig at man selv er så manøvreringsdyktig som mulig. Pass på at tauet festes slik at man ikke risikerer å få det i propellen, og ha med en ekstra person som kan passe på tauet og eventuelt se etter personene i den tauede båten. Man må starte forsiktig med en veldig sakte fart og kjøre så sakte man kan. Vær oppmerksom på at manøvreringen er mye vanskeligere når man har et tungt slep.

Beskyttelse av havmiljøet

I havner er det forbudt å benytte toalett ombord der innholdet går rett ut i vannet. Det er ikke lov til å tømme septiktanken innenfor 300 meter fra land.

Motor

Små hurtigbåter har vanligvis bensinmotorer, men større og tregere båter har dieselmotorer. Normalt er en dieselmotor meget driftssikker siden den ikke har et elektrisk tenningsystem (tennplugg). Problemer som oppstår med dieselmotorer skyldes oftest manglene kjøling, vann i dieselen, eller at man går tom for drivstoff.

Vand i drivstoffet kan unngås ved montering av en vannutskiller, som tømmes ved jevne mellomrom.

Manglende kjøling skyldes ofte et tilstoppet sjøvannsfiler, men en slitt kilereim til kjølevannspumpen gir det samme problemet. Kjølesystemet kan man kontrollere på forskjellige måter. Nesten alle påhengsmotorer, og en del innenbords, sender en liten vannstråle ut til siden, som betyr at kjølesystemet fungerer. Andre innenbordsmotorer sender kjølevannet ut gjennom eksosen. Det kan man som regel se, men manglende kjølevann i eksosen vil også gi en helt annen eksoslyd, mer knallende. Er motoren kjørt tørr bør den luftes ut før den kan gjenstartes. Det er forskjellige fremgangsmåter som er beskrevet i instruksjonsboken.

Det er viktig å sjekke oljen før man drar ut på tur. Innenbordsmotorer har en peilepinne som ligner de som er i bilmotorer, men påhengsmotorer har vanligvis ikke egen oljetank. Der må man selv fylle på olje i bensintanken. Da er det spesielt viktig at man bruker riktig blandingsforhold, som beskrevet i instruksjonsboken.

Bunkring

Det aller viktigste med alle typer drivstoff er at man følger reglene som gjelder ved bunkring (fylling av drivstoff):

1. Stopp motoren og slå av evt. hovedstrøm. Steng også luker og ventiler
2. Fyll drivstoff i dagslys og ha brannslukkingsapparatet klart
3. Ikke røyk eller bruk ild eller gnist.
4. Fyll løse tanker og reservekanner i land
5. Fyll aldri tanken helt til topps – drivstoffet ekspanderer i varme
6. Skru tankklokket godt til etterpå, og tørk av diesel- eller bensinsøl

7. Luft godt før du starter motoren igjen. – Bruk nesen som gassdetektor
8. Ha brannslukningsapparat i nærheten

Nød

Utstyr

1. Redningsvester til alle om bord. Husk at barn må ha barneredningsvester.
2. Brannslukningsapparat
3. VHF (dekning så langt du kan se og litt til). Kontakt Tjøme radio (Øst- og Sørlandet, neste er Rogaland) på kanal 16 i nødstilfelle.
4. Mobiltelefon (Telenor har best dekning på sjøen). Ring 120 for nærmeste kystradiostasjon.
5. GPS. For å kunne oppgi posisjon ved nødstilfeller. Mobiltelefon kan også brukes, men GPS-en tapper batteriet fort.
6. Anker. Hvis man får motorstopp bør man ankre opp for å unngå å drive mot farlige steiner/klipper.
7. Kompass. Det virker ved strømstans.
8. Kart. Det finnes også mange gode kartprogram til mobil og nettbrett som ofte er gratis.
9. Ekstra drivstoff.
10. Drikkevann.
11. Førstehjelpsutstyr.

Forebygging og bekjempelse av brann

Brann og eksplosjon er blant de alvorligste ulykker som kan skje til sjøs. De vanligste årsakene til brann er feil eller uhell ved bunkring, tæring og slit på rør og slangeforbindelser, dårlig utførte reparasjoner og mangelfullt vedlikehold.

Forebygging

Reservedunken skal være tett og skal stues forsvarlig. Kontroller slangeforbindelser jevnlig for slitasje. Husk å alltid lufte godt etter bunkring, tørk opp søl med papir og kast det i en

søppelkasse som er merket brannfarlig. Bensingass er 2,8 ganger tyngre enn luft, og synker derfor ned til laveste nivå i båten. Om man ikke lufter vekk denne gassen kan varmen fra stekende sol føre til at gassen selvantennes.

I båter med innenbordsmotor skal motorrommet holdes rent og gjerne være malt med brannhemmende maling i lyse farger så man ser olje- og drivstoffsøl lettere.

Brannbekjempelse

Alle båter bør ha minst et 2 kg brannslukningsapparat om bord. En mindre brann kan ofte slukkes ved hjelp av et brannteppe, et alminnelig vått teppe, vann eller et brannslukningsapparat. Hvis det brenner i væsker skal man ikke slukke med vann, da kan man risikere at brannen sprer seg. Det er også viktig å snu båten slik at vinden blåser flammen vekk fra båten.

Om uhellet skal være ute så bevar roen, få alle ut i friskluft, på vindsiden av båten, og iført redningsvest. Klargjør evt. redningsmateriell, gummibåt, redningsflåte, steng om mulig drivstofftilførselen og luftingen til drivstofftanken. Forlat båten fra vindsiden. Bli ombord så lenge som mulig hvis det ikke finnes noe redningsbåt/flåte. Tilkall hjelp med nødsignaler.

Nød- og oppmerksomhetssignaler

Nødsignaler må ikke forveksles med oppmerksomhetssignaler. Om man har gått tom for drivstoff eller har en maskinskade er det ikke en nødsituasjon, og man skal derfor ikke bruke nødsignaler for at påkalle seg oppmerksomhet. Mangler man drivstoff, kan man svinge med en reservedunk, og er det tauing man ønsker, så vink med et tau til eventuelle forbipasserende.

Nødsignaler må kun anvendes når det er overhengende fare for liv, helse og båtens sikkerhet så kan man bruke de mest hensiktsmessige signaler.

Om dagen kan man heve og senke armene langsomt eller bruke oransje røyksignaler. Raketter kan være vanskelige å se i dagslys.

Om natten kan man bruke røde raketter og håndbluss. Raketter når det ikke er andre i nærheten og håndbluss når du kan se andre i nærheten, eller morse SOS med en lommelykt.

Andre midler kan brukes både dag og natt: Lydsignaler med fløyte eller tåkehorn (SOS: ●●● - - - ●●●). VHF-kanal 16; meld tre ganger MAYDAY etterfulgt av skipets navn, posisjon og en beskrivelse av situasjonen.

Har man ikke annet, kan man fukte en klut med drivstoff, gjøre den fast til enden av en båtshake eller åre, antenne den og holde den ut over siden av båten. Husk å ha vinden i ryggen.

Mann overbord (MOB)

Mann overbord er en manøver som alle ombord bør øve på, da dette er den ulykken som koster flest menneskeliv til sjøs.

Hvis det finnes livbøye ombord så kast den ut til den overbordfalne. Etabler utkikk, snu båten (ikke bakk) og seil opp til den overbordfalne, helst mot vinden for ikke å risikere at båten driver på personen i vannet. Pass på at personen ikke kommer i nærheten av propellen.

Start gjerne båtsesongen med en MOB-øvelse. En bevisstløs person som ligger i vannet er veldig tung. Som en god øvelse kan man fylde en 25 liters plastdunk med vann og prøve å løfte den opp i båten. Husk at en voksen person kan være 3-4 ganger tyngre.

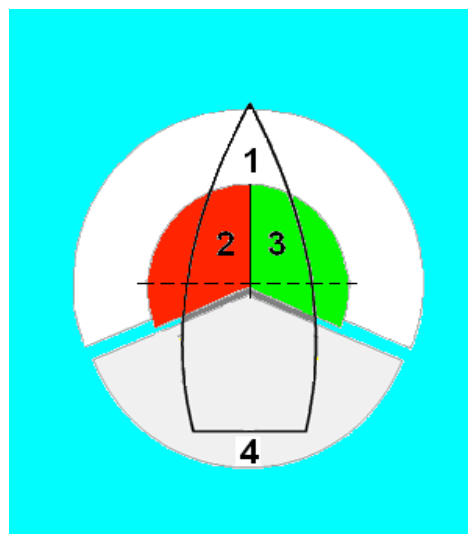
Lanterner

Båter under 50 meter som er underveis skal ha en topplanterne, en akterlanterne og to sidelanterner. Båter over 50 meter skal ha en ekstra topplanterne plassert slik at begge har forskjellig høyde og kan sees overrett for hverandre rett forfra. Topplanteren/-e skal lyse hvitt i en vinkel på 225°. Akterlanteren skal også lyse hvitt, men i en vinkel på 135°. Sidelanternene skal lyse rødt på babord og grønt på styrbord side i en vinkel på 112,5° hver. Dette betyr at sidelanternene og topplanteren/-e synes samtidig, men akterlanteren synes kun alene.

Lanternene skal alltid være tent fra solnedgang til soloppgang og ved nedsatt sikt når båten er underveis.

Seilbåter behøver ikke topplanterne, men må ha sidelanterner og akterlanterne. Mindre båter kan ha alle lanternene plassert på samme sted.

1. Topplanterne 225°
2. Babord sidelanterne 112,5°
3. Styrbord sidelanterne 112,5°
4. Akterlanterne 135°

Spesiell lanterneføring

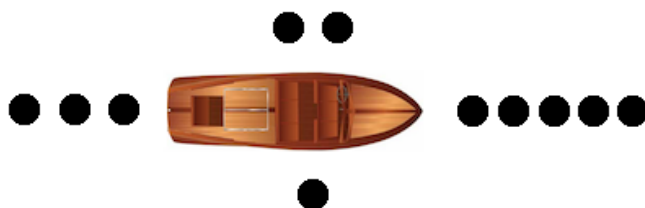
I tillegg til vanlig lanterneføring har vi spesielle lanterner på andre båter som vi har vikeplikt for og må ta hensyn til. Dette er fiskebåter, losfartøy, fartøy som er hemmet av sitt dypgående, fartøy som ikke er under kommando, fartøy som har nedsatt evne til å manøvrere og fartøy som sleper/tauer.

Type fartøy	Over 50 meter	Under 50 meter	Over 200 m	Under 200 m	360°	Andre
Maskin						
Seil						
Begrenset evne til å manøvrere	Navigasjonslanterner Når underveis	Navigasjonslanterner Når underveis				
Hemmet av sitt dypgående						
Ikke under kommando	Navigasjonslanterner Når underveis	Navigasjonslanterner Når underveis				
Anker	To stk	En				
Los						
Fisk						
Slep						

Lyd- og lyssignaler

Når fartøy er i sikte av hverandre, skal et maskindrevet fartøy underveis, idet det utfører en manøver, tilkjennegi manøveren med følgende signaler i fløyten/hornet eller ved hjelp av lyskaster. Fartøy over 12 meter må minst være utstyrt med en fløyte.

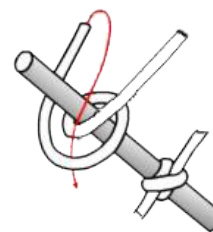
- to korte støt som betyr ”Jeg forandrer kurs til babord”
- ett kort støt som betyr ”Jeg forandrer kurs til styrbord”
- tre korte støt som betyr ”Jeg bruker maskinkraften akterover”
- fem korte støt som betyr ”Jeg er usikker på din manøver”

Knoper og stikk

Dobbel halvstikk

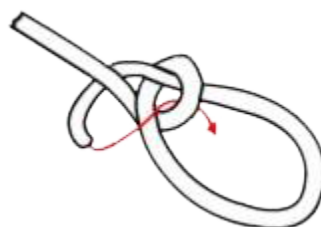
Brukes til å feste et tau til en stang eller lignende, for eksempel når man skal feste en fender på rekka.

Dobbel halvstikk

Pålestikk

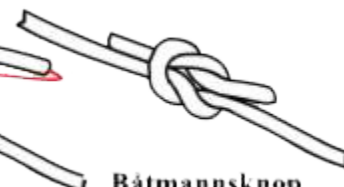
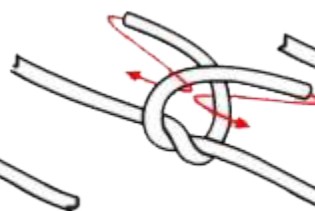
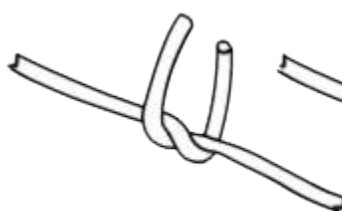
Brukes til å lage en løkke, til for eksempel fortøyning.

Pålestikk

Båtsmannsknop

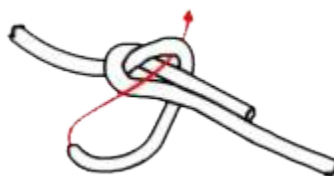
Brukes til å skjøte sammen to tau av samme tykkelse, for eksempel til å forlenge en fortøyningstrosse.

Båtsmannsknop

Flaggstikk

Brukes til å skjøte sammen to tau av forskjellig tykkelse, for eksempel til å feste flagget til flagglina.

Flaggstikk

Oppgaver

1. Hvor gammel må man være for å kjøre en båt som er 7 meter lang, går i 11 knop og har 9,9 hestekrefter?
2. Hvor gammel må man være for å avlegge båtførerprøven?
3. Hvor stor båt kan du føre uten fritidsbåtskipper eller høyere sertifikat?
4. På hvilken side av en grønn stake skal man kjøre om man følger leias hovedretning?
5. Mot hvilken retning av et østmerke er det en navigasjonsfare?
6. Hva slags sjømerke er gult øverst og sort nederst?
7. Hvis to seilbåter på kryssende kurser har vinden i samme side, hvilken har vikeplikt?
8. Hvor langt unna land må du være for å tømme septiktanken?
9. Hvor mange redningsvester må man ha om bord?
10. Hvilken VHF-kanal er nød- og kallekanalen?
11. Hva er promillegrensen for førere av fritidsbåter?
12. Hva slags lanterneføring skal en båt under 50 meter ha når den er underveis?
13. Hvor stor vinkel skal en sidelanterne ha?
14. Når skal lanterne være tent under fart?
15. Hva betyr det når en båt gir fem korte støt i fløyta/hornet?
16. Hva slags knute bør man bruke for å lage en løkke?